

شیوه نامه اجرایی مدیریت فوریت های روانی - اجتماعی دانش آموزان

مقدمه:

مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی، دانش آموزشی که دارای وضعیت روان شناختی و هیجانی نامناسب و بحران شده اند، بسیار ضروری است بدین وسیله تیم مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی با ورود به موقع و موثر در موقعیت بحرانی و با بکارگیری دانش و مهارت های کسب شده، ضمن بررسی و تحلیل شرایط، اقدامات مقتضی متناسب با محیط و فرد (برابر نوع آسیب) را بعمل خواهند آورد.

تعریف فوریت های روانی - اجتماعی:

خدمات تخصصی به موقع و در دسترس که به صورت شبانه روزی و رایگان در سطوح زیر ارائه می شود:

- ۱- مداخله در بحران های فردی، خانوادگی و اجتماعی ۲- پاسخگویی تلفنی فوریت های روانی - اجتماعی (خط هات لاین ۱۵۷۰)
- ۳- خدمات سیار فوریت های روانی - اجتماعی ۴- خدمات ارائه شده در میز مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی منطقه / شهرستان / استان

ضرورت اجرای طرح:

براساس نتایج ارزیابی های صورت گرفته مبتنی بر داده های "آزمون غربالگری سلامت روانی - رفتاری و گزارش هسته ها و مراکز مشاوره و خدمات روان شناختی کشور"، در حوزه سلامت روان با رویکرد مثبت و منفی (مشمول بر خرده مقیاس های خوش بینی، امید، نشاط و عزت نفس و افسردگی، اضطراب، خشم و رفتارهای پرخطر)، گروه قابل توجهی از دانش آموزان، در معرض خطر و نیازمند انجام اقدامات فوری و تخصصی بوده که در صورت عدم توجه جدی به آنان، افزایش بروز و تشدید اختلالات روان شناختی منفی (اضطراب، افسردگی و خشم) و در نتیجه ازدیاد آسیب های روانی - اجتماعی در حوزه رفتارهای پرخطر مانند خودکشی، فرار، سوء استفاده اخلاقی، بی سرپناهی، بدسرپرستی، سوء مصرف مواد مخدر و ... را شاهد خواهیم بود.

نتایج ارزیابی های صورت گرفته مبتنی بر داده های "سامانه پایش و آسیب های اجتماعی دانش آموزان" نیز در ۶ سال گذشته نشان دهنده رشد حدود ۱۰ برابری میزان خطرپذیری دانش آموزان (با رشد سالانه حدود ۱/۵ درصد) می باشد و متأسفانه در طی سه سال گذشته، خشونت رتبه اول را در بین خطرپذیری دانش آموزان و خودکشی نیز همواره یکی از سه خطر اول تهدیدکننده دانش آموزان در زمینه رفتارهای پرخطر بوده است.

بنابراین عدم توجه به شرایط دانش آموزان در این دوران حساس، توسط والدین، مربیان و ... و پاسخگویی به موقع به نیازهای اساسی، آنان را بیش از هر زمان دیگری آماده گرایش به رفتارهای انحرافی می کند. لذا نیاز به مداخله سریع در فوریت ها و بحران های روانی - اجتماعی یک ضرورت مهم و اساسی می باشد.

دوازدهم

اهداف طرح

- ظرفیت سازی برای مداخلات روانی به موقع و موثر در فوریت‌های روانی اجتماعی، رفتارهای پرخطر (خودکشی، فقر، بی‌سرنه‌ی، تجاوز اخلاقی، جنسی، فرار، بدسرپرستی)؛
- شناسایی به موقع، و توانمندسازی دانش آموزان در معرض خطر؛
- ورود سریع، کنترل و کاهش عوامل مخاطره آمیز دانش آموزان؛
- افزایش آمادگی مدارس و مناطق آموزش و پرورش کشور برای واکنش سریع در فوریت‌های روانی اجتماعی؛
- کنترل و کاستن از میزان بحران فردی، خانوادگی و اجتماعی؛
- ارائه خدمات تخصصی و به موقع به دانش آموزان در معرض آسیب و آسیب دیده؛
- فراهم نمودن زمینه همکاری های درون سازمانی و برون سازمانی در ارائه خدمات تخصصی مرتبط با موضوع؛
- رصد مستمر وضعیت فوریت‌های روانی اجتماعی.

دانش آموزان مشمول :

- دانش آموزانی که قصد خودکشی دارند یا اقدام به خودکشی کرده اند؛
- دانش آموزان آزار دیده؛ جنسی یا سوء استفاده شده؛
- دانش آموزان فراری از منزل یا مدرسه؛
- هرگونه وضعیت زیان بار ناشی از فقر شدید، آوارگی، بی خانمانی؛
- دانش آموزانی که سرپرستان آنان دچار سهل انگاری، ناتوانی در سرپرستی، بدسرپرستی و غفلت یا ترک سرپرستی می باشند؛
- بزهکاری.

فرآیند ارائه خدمات فوریت های روانی - اجتماعی :

▪ شناسایی

شناسایی دانش آموزان نیازمند مداخله در طرح فوریت های روانی اجتماعی ، به شیوه های زیر صورت می گیرد:

- الف) گزارش (از طرف مشاور ، معلم ، کارکنان مدرسه ، دانش آموزان ، والدین^۱ و سایر اعضای خانواده ، خوداظهاری) به تیم مداخله /مدیر مدرسه /خط ۱۵۷۰؛
 - ب) مشاهدات و موارد ثبتی (موارد نشانگان محور و مکاتبات دانش آموزان اولیاء و کارکنان در سامانه نماد)؛
 - ج) غربالگری های آزمون سلامت روان ، پایه، سریع که در سامانه همگام صورت می پذیرد.
- تبصره : بعد از شروع به کار خط ۱۵۷۰ که از بهمن ماه ۱۳۹۹ راه اندازی می شود مدیر مدرسه فقط با تماس این خط امکان دریافت خدمات را خواهد داشت.

▪ اقدام

وظایف مدرسه

پس از شناسایی دانش آموزان نیازمند خدمات اورژانسی لازم است مدیر مدرسه نسبت به انجام موارد زیر اقدام نماید:

۱-تماس با اورژانس ۱۱۵ ۲-تماس با خط ۱۵۷۰ ۳- تماس با حراست ۴- تماس با مسئول تیم تخصصی فوریت های روانی - اجتماعی منطقه

همچنین ضرورت دارد مدیر مدرسه بطور ویژه در خصوص موارد خودکشی به شرح زیر اقدام نماید :

۱. اطلاع رسانی به خانواده دانش آموز حادثه دیده
۲. جلوگیری از ورود سایر افراد غیرمرتبط به مدرسه
۳. جلوگیری از خروج دانش آموزان از مدرسه و به کارگیری تمام معلمان جهت حضور در کلاس های درس برای بازگرداندن جو روانشناختی مطلوب و آرامش به دانش آموزان تا لحظه حضور تیم مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی تخصصی منطقه
۴. جلوگیری از تصویربرداری توسط دانش آموزان ، همکاران و افراد غیرمسئول

(۱) صحت درباره مرگ و ناپدید شدن ، صحت درباره پرت کردن خود و یا به نوعی آسیب زدن به خود (۲) تغییر در خلق و خو : از قبیل غمگینی ، اضطراب ، گوشه گیری ، زودرنجی ، خستگی ، دودلی و فقدان زاده ، بی تفاوتی (۳) تغییر در رفتار : از قبیل بی علائقی به مدرسه ، کار و فعالیت های معمول روزمره (۴) تغییر در الگوهای خواب: شب بیداری ، خواب زیاد ، خواب و بیداری بی موقع (۵) تغییر در الگوهای تغذیه ای : از دست دادن اشتها و وزن ، زیاد غذا خوردن (۶) ترس از دست دادن کنترل : اعمال و فعالیت های نامنظم ، آسیب زدن به خود و به دیگران

وظایف تیم مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی منطقه و استان

الف: اعضای تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی (استان / منطقه / شهرستان / ناحیه):

- روانپزشک و پزشک عمومی (حسب مورد)

- روان شناس بالینی

- مشاور

- مددکار اجتماعی

- مشاور حقوقی حسب مورد

تبصره:

- مسئول تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی استان، «رئیس مرکز مشاوره» می باشد و در منطقه با نظر کارگروه مدیریت فوریت های روانی اجتماعی، یک نفر به عنوان مسئول تیم انتخاب و معرفی می گردد.
- حضور تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی می تواند به صورت گروههای ۲ الی ۳ نفره در محل حادثه صورت پذیرد، ولی ارجاع و اقدامات درمانی باید به اطلاع کل اعضای تیم رسانده شود.

ب: وظایف تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی منطقه / شهرستان / ناحیه:

- ۱- تماس فوری با دبیر کارگروه استان (رئیس اداره مشاوره، امور تربیتی و مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی) به منظور اطلاع رسانی و دریافت مشاوره های لازم
 - ۲- حضور در مدرسه محل حادثه (در مورد خودکشی و فرار از مدرسه حتما باید حضور یابند)
 - ۳- توجیه کارکنان
 - ۴- تقسیم وظایف اعضا و کارکنان جهت ارائه خدمات آموزشی، حمایتی، مددکاری و معاضدتی (برگزاری جلسات آموزشی مداخله ویژه دانش آموزان، اولیا و کارکنان توسط تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی در صورت لزوم اما در مورد خودکشی حتما مداخلات آموزشی انجام شود).
 - ۵- بررسی و تعیین سطح وضعیت دانش آموز و هماهنگی با دستگاههای خدمات رسان درمانی، معاضدتی و مددکاری
- بر اساس دستورالعمل ۳۰۴ / ۱۴۰ مورخ ۹۹/۷/۱۶
- در مواردی که خانواده دانش آموز نیاز به خدمات پایه و مددکاری دارند با سازمانهای حمایتی هماهنگی صورت می گیرد.

۶- تدوین گزارش اولیه از حادثه و اقدامات در نظر گرفته شده در روز حادثه و ارسال به کارگروه مدیریت فوریت های روانی - اجتماعی منطقه و استان

۷- تدوین گزارش نهایی ظرف مدت یکماه از تمامی اقدامات صورت گرفته و ارسال به کارگروه مدیریت فوریت های روانی - اجتماعی منطقه و استان

تبصره ۵:

- انجام هرگونه اقدامات درمانی و مددکاری پس از اخذ رضایت کتبی از ولی یا سرپرست قانونی و انجام هماهنگی های لازم به مراکز ارائه دهنده خدمت درون سازمانی یا برون سازمانی صورت می گیرد. (به جز مواردی که بیم تهدید جانی و خطر برای حیات دانش آموز وجود دارد که در این صورت، با هماهنگی سازمان بهزیستی و یا بطور مستقیم با هماهنگی مقام قضائی، اقدامات بعدی، صورت می گیرد.)

ج: وظایف تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی استان:

- ساماندهی اعضای تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی مناطق / شهرستان و نواحی؛
 - توانمند سازی علمی - اجرایی تیم های تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی مناطق / نواحی و شهرستان ها؛
 - نظارت فنی بر فعالیت تیم های تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی مناطق / نواحی و شهرستان ؛
 - مداخله مؤثر در موارد ارجاعی مناطق، شهرستان ها و نواحی؛
 - تسهیل در هماهنگی های بین بخشی جهت دریافت خدمات تخصصی (بر اساس دستورالعمل ۳۰۴ / ۱۴۰ مورخ ۹۹/۷/۱۶)؛
 - (الف) همکاری و هماهنگی با مراکز درمانی درون سازمانی (مراکز هسته های مشاوره دانش آموز، مرکز مشاوره خانواده، درمانگاه فرهنگیان) و برون سازمانی برای درمان (شامل همکاری در تمامی موارد درمان سرپایی، بستری، دریافت دارو، خدمات پیراپزشکی (از قبیل رادیولوژی، آزمایشگاه، ارتوپدی، فیزیوتراپی)
 - (ب) همکاری و هماهنگی با مراکز حمایتی برای کمک های پایه و تخصصی مورد نیاز برای دانش آموز آسیب دیده؛ (کمک به انجام فرایند پیراپزشکی، از قبیل تهیه تجهیزات ارتوپدی و فیزیوتراپی، تامین هزینه های ایاب و ذهاب به مراکز درمانی، اقامت کوتاه مدت و یا میان مدت در مراکز حمایتی)
 - (ج) همکاری با مراجع قضایی و انتظامی برای مداخلات اورژانس فردی (صدور حکم درباره معاینات پزشکی قانونی، حکم به نگهداری موقت در مراکز سازمان بهزیستی، حکم به تعقیب مرتکبان جرم علیه دانش آموز دارای وضعیت اورژانس) و خانوادگی (جداسازی دانش آموز از خانواده و سرپرستان، تعیین وضعیت حضانت و یا سلب صلاحیت سرپرستی، مجازات مجرمان و مرتکبان خشونت و آزار علیه کودکان)
 - ارسال گزارش مستمر و به موقع به مسئول و دبیر کارگروه فوریت های روانی - اجتماعی کشور
- *تبصره ۵: گزارش ارسالی باید براساس نمون برگ گزارش اورژانس در همین شیوه نامه باشد.

▪ مراقبت و پیگیری :

همزمان و پس از دریافت خدمات درمان و مددکاری ، مراقبت های لازم برای بهبودی و نیز پایداری وضعیت سلامت دانش آموز ، صورت می گیرد. مراقبت و پیگیری ، باید قادر باشد به سوالات زیر پاسخ دهد.

- آیا عوامل مخاطره آمیز زمینه ای دانش آموز ، بهبود یافته ، برطرف شده ، باقی مانده است ، کاهش یافته و یا تشدید شده است؟

- آیا وضعیت وضعیت خطرپذیری دانش آموز ، از نظر روانی و اجتماعی ، بهبود یافته ، دچار عود شده یا این که تشدید شده است؟

در پاسخ به این سوالات ، مدیریت مدرسه و نیز کارگروه فوریت های روانی اجتماعی منطقه با رصد مستمر وضعیت دانش آموز که حداقل ۶ ماه می باشد ، ممکن است در قالب گزینه های ذیل ، جمع بندی نماید.

۱. دانش آموز ، بهبود یافته است.

۲. دانش آموز ، بار دیگر در موقعیت خطر قرار گرفته است.

۳. دانش آموز بهبود یافته است اما در محیط زندگی مخاطره آمیز قرار دارد.

در صورتی که یکی از نتایج ۲ و ۳ به دست آید ، در آن صورت ، عملیات مداخله ، بار دیگر برای دانش آموز ، به اجرا در می آید و در صورتی که وضعیت دانش آموز در چارچوب گزینه ۱ باشد ، در آن صورت ، خاتمه پیگیری اعلام می شود.

نمون برگ گزارش اورژانس دانش آموزی

ردیف	نوع فوریت	اقدام به خودکشی	خودکشی	آزار و سوء استفاده	بی سرپناهی	
		فرار از منزل / فرار از مدرسه	بدرپرستی / بی سرپرستی	بزهکاری	سوء استفاده جنسی	
۱	مشخصات مدرسه	نام استان:	نام منطقه:	نام و نوع مدرسه:	دوره تحصیلی:	
۲	مشخصات دانش آموز	نام و نام خانوادگی:	نام پدر:	کدملی:		
		وضعیت سرپرستی:	ملیت:	سن:	وضعیت سکونت:	
		سرپرست:		جنسیت:	پایه تحصیلی:	
		- آیا دانش آموز ، بیماری های زمینه ای / خاصی هم دارد؟ اطلاعاتی از وضعیت خانوادگی دانش آموز ، ارائه شود.				
۳	اقدامات مداخله ای در مدرسه توسط تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی	- روز و تاریخ شناسایی:				- نحوه شناسایی:
		زمان حضور تیم مداخله تخصصی در مدرسه:				
		چه اقداماتی در محل حادثه انجام شده است:				
		چه مداخلات تکمیلی برای مدرسه ، کلاس درس و همکلاسی های دانش آموز ، انجام شده است؟				
		آیا برای خانواده دانش آموز نیز ، مداخله ای صورت گرفته است؟				
		آیا خانواده / سرپرستان دانش آموز ، در جریان مشکل قرار دارند؟ فرد مطلع شده ؟				
		آیا خانواده دانش آموز ، تمایل به همکاری داشته / دارد؟				
۴	اقدامات توسط کارگروه مدیریت فوریت های روانی - اجتماعی	- روز و تاریخ ارجاع به هسته / مرکز:		- روز و ساعت اظهار نظر هسته / مرکز:		
		- روز ، تاریخ و نوع خدمت ارائه شده در هسته / مرکز:				
		- روز و تاریخ ارجاع به مرکز / مراکز ارائه دهنده خدمت بیرون از آموزش و پرورش و نام آن ها:				
		- روز ، تاریخ و نوع مداخله / خدمت انجام شده برای دانش آموز و نام مرکز ارائه دهنده خدمت:				
		- گردش کار و پیگیری های صورت گرفته در حین دریافت خدمت و پس از آن برای دانش آموز:				
		پس از مداخلات انجام شده ، دانش آموز اکنون چه وضعیتی دارد؟				
۵	وضعیت فعلی دانش آموز:					
۶	برنامه مراقبتی	برای مراقبت های بعدی ، چه راهکاری تعریف شده است؟ کدام یک از افراد خانواده شما را همراهی می کند ؟				
۷	ملاحظات:	چه توصیه ای در مورد وضعیت این دانش آموز و موارد مشابه دارید؟ در مدیریت این مورد ، با چه محدودیت ها و چالش هایی روبرو بوده اید؟ چه نتیجه و تجربه ای از بررسی موضوع به دست آورده اید؟				

مست از
مهر

4 ارکان کارگروه فوریت های روانی - اجتماعی

ستاد :

- در سطح کشوری ، کارگروه با ترکیب زیر ، به ریاست مدیرکل امور تربیتی ، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی ، تشکیل و به شرح مندرج در این آیین نامه ، فعالیت می نماید.
- مدیرکل امور تربیتی ، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی (رییس و سخنگو)
- معاون برنامه ریزی امور مشاوره (دبیر کارگروه کشوری)
- معاون پیشگیری از آسیب های اجتماعی
- رئیس اداره هسته ها و مراکز مشاوره
- کارشناس مسئول بهداشت روان
- مسئول پرونده اورژانس دانش آموزی (به عنوان مسئول دبیرخانه کارگروه)
- اساتید و متخصصان مشاوره ، روان شناسی ، مددکاری و جامعه شناسی به عنوان عضو مدعو بنا به ضرورت یکی از روسای اداره مشاوره ، امور تربیتی و مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی به انتخاب کارگروه
- یکی از روسای مراکز مشاوره و خدمات روان شناختی به انتخاب کارگروه
- نماینده مرکز حراست
- نماینده اداره کل امور حقوقی
- نماینده استان حسب مورد
- نماینده دستگاهی (درون و برون سازمانی) حسب مورد

دبیرخانه کشوری

ب - شرح وظایف :

۱. بررسی گزارش وضعیت اورژانس دانش آموزی در سراسر کشور
 ۲. بررسی پرونده های ضروری ارجاعی به کارگروه از سوی استان ها
 ۳. بررسی وضعیت ارائه خدمت ، پرونده های در دست پیگیری و پرونده های خاتمه یافته در سطح استان ها
 ۴. مرور رویدادهای اورژانس دانش آموزی در هفته در سطح کشور
 ۵. نقد و بررسی اقدامات و خدمات صورت گرفته در سراسر کشور
 ۶. بررسی چالش ها ، کاستی ها و محدودیت ها
 ۷. بروزرسانی رویه های فنی و سازمانی مدیریت مداخلات
 ۸. بررسی و پیگیری وضعیت هماهنگی درون و برون سازمانی در مورد خدمات مورد نیاز
 ۹. ارزیابی دوره ای جهت بررسی و مقایسه وضعیت آسیب ها ، اقدامات و خدمات
- تبصره : مسئولیت پیگیری ، نظارت و گزارش گیری تمامی فرایندهای فوریت های روانی - اجتماعی بر عهده مسئول ودبیر کارگروه فوریت های روانی اجتماعی کشور می باشد.

سطح استان :

الف - ارکان :

در سطح استان ، این کارگروه با ترکیب زیر ، در محل مرکز مشاوره / میز «نماد» استان و به ریاست مدیر کل استان ، بصورت هفتگی تشکیل و اداره می گردد.

- مدیر کل استان (رئیس)
- معاون پرورشی و فرهنگی (قائم مقام سخنگو)
- رئیس اداره امور تربیتی ، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی (دبیر)
- رئیس مرکز مشاوره / میز «نماد» استان (مسئول تیم تخصصی مداخله در فوریت های روانی - اجتماعی)
- معاون پیشگیری
- نماینده اداره حراست
- نماینده اداره حقوقی
- نماینده دستگاهی (درون و برون سازمانی) حسب مورد
- نماینده منطقه حسب مورد

ب - شرح وظایف :

۱. بررسی گزارش وضعیت اورژانس دانش آموزی در سراسر استان
۲. بررسی پرونده های ضروری ارجاعی به کارگروه از سوی مناطق استان
۳. بررسی وضعیت ارائه خدمت ، پرونده های در دست پیگیری و پرونده های خاتمه یافته در سطح مناطق استان
۴. مرور رویدادهای اورژانس دانش آموزی در هفته در سطح استان
۵. نقد و بررسی اقدامات و خدمات صورت گرفته در سراسر استان
۶. بررسی چالش ها ، کاستی ها و محدودیت ها
۷. بررسی و پیگیری وضعیت هماهنگی درون و برون سازمانی در مورد خدمات مورد نیاز
۸. ارسال گزارش مستمر و برابر با نمون برگذ گزارش اورژانس به دبیرخانه ستاد .

تبصره :

- تمامی گزارش ها و موارد فوریتی به صورت لحظه ای و روزانه توسط دبیر کارگروه به مسئول و دبیر کارگروه کشوری اعلام شود .
- ارائه هرگونه پاسخ به مراجع پیگیر و رسانه ها به عهده سخنگو می باشد (معاون پرورشی و فرهنگی استان)

□ سطح منطقه :

▪ الف - ارکان :

در سطح منطقه ، کارگروه با ترکیب زیر ، در محل هسته مشاوره / میز «نماد» منطقه ، بصورت هفتگی به ریاست رئیس اداره شهرستان / منطقه / ناحیه ، تشکیل و اداره می گردد.

- رئیس اداره شهرستان / منطقه / ناحیه (رئیس)
- معاون پرورشی و تربیت بدنی (دبیر)
- مسئول / کارشناس هسته مشاوره / میز «نماد» منطقه
- کارشناس پیشگیری و مشاوره
- نماینده حراست
- نماینده دستگاهی (درون و برون سازمانی) حسب مورد
- مدیر مدرسه حسب مورد

▪ ب - شرح وظایف :

۱. بررسی گزارش وضعیت اورژانس دانش آموزی در مدارس منطقه
۲. بررسی پرونده های ضروری ارجاعی به کارگروه از سوی مدارس
۳. بررسی وضعیت ارائه خدمت ، پرونده های در دست پیگیری و پرونده های خاتمه یافته در سطح منطقه
۴. مرور رویدادهای اورژانس دانش آموزی در هفته در سطح منطقه
۵. بررسی چالش ها ، کاستی ها و محدودیت ها
۶. بررسی و پیگیری وضعیت هماهنگی درون و برون سازمانی در مورد خدمات مورد نیاز
۷. ارسال گزارش هفتگی در خصوص فراوانی موارد اورژانسی ، صورتجلسه هفتگی با امضاء تمامی اعضاء جلسه
۸. تکمیل کار برگ گزارش اورژانس دانش آموزی

تبصره : تمامی گزارش ها و موارد فوریتی به صورت لحظه ای و روزانه توسط دبیر کارگروه منطقه به دبیر کارگروه استان اعلام شود .

تاریخ
۱۱/۱۲